

Nawoord

In het eerste deel, *Het fortuin van de Rougons*, legt Émile Zola de basis voor een familie wier lotgevallen beschreven worden in twintig romans die zich op verschillende achtergronden afspelen. Hoe het spel van aanleg en omgeving daarbij uitpakt, is het onderwerp van Zola's belangstelling. Dat de romans daarmee een realistische en eerlijke weergave van de werkelijkheid geven, maakt het tot historische documenten. Het zijn romans geschreven in de traditie van het *naturalisme*.

Hoe Zola op dertigjarige leeftijd zoveel mensenkennis vergaard had dat hij een dergelijk groot project kon zien, inzien en overzien is grenzend aan het onbegrijpelijke. Het is dan ook ontsproten aan een geniale geest.

De literaire kunde van Zola vermengt zich met het psychologisch inzicht in zijn personages. De literaire vrijheden die hij aandurft zijn groot. Niet alleen gebruikt hij niet altijd de stamboom van de gecreëerde familie als personages, maar ook mensen die zijdelings met de familie verbonden zijn of zelfs helemaal niet. Hierdoor beschikt hij over de mogelijkheid om het psychologische wezen van de een te gebruiken om vanuit dat perspectief een ander te schetsen. Randfiguren en geliefden brengen de familieleden in caleidoscopisch perspectief.

Waarschijnlijk mede onder invloed van zijn vriend Paul Cézanne uit de stad waar hij als kind en jongeman opgroeide, Aix-en Provence, schildert Zola met vaste pen in grote streken en tegelijk met oog voor detail het innerlijke leven van de mens, maar beschrijft ook hoe vanuit het innerlijke leven van andere mensen tegen die mens aangekeken wordt. Met behulp van aanleg en omgeving, via integriteit, onschuld, roddel en jaloezie, laat Zola een coherent geheel zien. De mensen kloppen, de dialogen kloppen.

Het is zo jammer dat deze geniale schrijver zijn oeuvre schrijft in het katholieke Frankrijk van de negentiende eeuw, waardoor zijn gehele oeuvre – *opera omnia* – op de katholieke index wordt gezet, de lijst van boeken verboden door de Katholieke kerk. De werkelijkheid en eerlijkheid die zich uitstrekt tot de geestelijk-

heid en ook de seksualiteit, maakt dat de Katholieke Kerk dit inkijkje door Zola neergeschreven vreest.

Émile Zola is zelfs wel een pornografisch schrijver genoemd. Integendeel, de teksten zijn doordrongen van beschaving en voelbaar in het respect voor het menselijke. Hij heeft alles eerlijk beschreven zoals het in het leven is, zo schrijft hij zelf. De lezer kan dat zonder het juk van de index ervaren. Het belang van ervaren en doorvoelen is een belangrijke reden waarom het seksuele in zijn boeken tegen een taboe liep. Dit ervaren van de werkelijkheid van de elite tot en met de mijnwerker, was de beweeggrond van het naturalisme als intellectuele en creatieve stroming. Zola laat de schoonheid van de bergen zien, het een beetje voelen, maar ook de streling die een onschuldige situatie in een seksueel geladen situatie verandert. Hij laat de lezer voelen. Daarvoor vraagt hij van de lezer het geduld de – soms lange en detaillistische – beschrijvingen te ondergaan. Niet altijd gemakkelijk, in de eenentwintigste eeuw lijkt het te traag, terwijl wat hij beschrijft tijdloos is.

Door Zola ontstaat een beter begrip van de betekenis van aanleg in de mens en de invloed van omgeving. Hij laat in deel I zien hoe geld een obsessieve drijfveer kan worden en hoe politiek de jongere enthousiasmeert en de oudere man corrupteert.

Dit alles speelt zich af in een historisch correcte omgeving, waardoor men door de negentiende eeuw heen loopt en begrijpt wat daar gebeurt.

In dit eerste deel maken we kennis met de wortel, de basis van het gezin: de laatst overgebleven telg uit een adellijk geslacht, een meisje, Adélaïde. Zola laat haar huwen met een koopman, waardoor adel en commercie vermengd raken. Ze krijgen samen een kind. De koopman overlijdt voortijdig. De jonge weduwe kiest vanuit haar vuur en haar schuldgevoel een zwerver waar zij een gepassioneerde relatie mee heeft die tot twee kinderen leidt. Hier zijn zakelijkheid, nuchterheid, eigenheid, het lak hebben aan conventies en passie gekoppeld aan vergane adel. Een waaier van mogelijkheden. In het eerste deel wordt kennis gemaakt met een aantal hoofdfiguren, tegen de historische achtergrond van de staatsgreep van 1851.

De beschrijving van mensen leunt in het eerste deel nog sterk op uiterlijke kenmerken, iets wat al snel op de achtergrond raakt in het tweede deel.

Martine France Delfos